TURKU AMK
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Lausunto

5.5.2025

Asiantuntijalausunto Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026—2029 (VNS 2/2025 vp)

Turun ammattikorkeakoulu kiittää Eduskunnan sivistysvaliokuntaa 30.4.2025 saamastaan lausuntopyynnöstä liittyen valtioneuvoston selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029. Lausunnossa keskitytään pyynnön mukaan sivistysvaliokunnan toimialaan liittyviin asioihin. Lausunnossa otetaan kantaa sekä selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta että joihinkin muihin hallituksen kehysriihestä viestittyihin päätöksiin, jotka liittyvät sivistysvaliokunnan toimialaan.

Tiivistäen keskeiset havainnot ovat:

- T&K-rahoituksen lisääminen tukee hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamista.
- Korkeakoulujen osalta T&K-rahoituksen lisääminen vastaa suurin piirtein perusrahoitukseen tehtäviä leikkauksia, joten tilanne jatkuu siltä osin aiemmalla tasolla.
- Korkeakoulujen leikkaukset tulevat kohdistumaan jo sisällä olevien opiskelijoiden saamaan opetukseen ja opetuksen tukeen, mikä tulee aiheuttamaan riskin valmistuneiden määrän pienenemisestä ja osaamisprofiilin kapenemisesta.
- Lisäaloituspaikkarahoitukset tulee kohdentaa aloille, joille on paljon hakijoita, korkea läpäisy ja hyvä työllistyminen. Niitä ei tule rahoittaa korkeakoulujen olemassa olevan kehyksen sisältä, jottei niistä seuraa jo opiskelemassa oleviin opiskelijoihin kohdistuvia lisäleikkauksia.
- Kehysriihessä esitettiin useita kannatettavia selvityksiä ja kehitystoimenpiteitä.

Kommentit selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta

Kokonaisuudessaan selonteossa taustoitetaan selkeästi julkisen talouden haastava tilanne. Useista ulkoisista tekijöistä huolimatta sen keskiössä on Suomen talouden vuodesta 2008 jatkunut suvantovaihe, jonka aikana suomalaisen työn tuottavuus ja talouskasvu on kehittynyt erittäin hitaasti. Suunnitelmassa nostetaankin keskeiseksi tavoitteeksi talouden kasvuedellytyksistä huolehtiminen. Sen yhtenä toimenpiteenä on mainittu T&K-rahoituslain mukaisten rahoituslisäysten panostukset talouskasvua parhaiten lisääviin kohteisiin. Sen sijaan useissa eri raporteissa tärkeäksi nostettua korkeasti koulutetun osaavan työvoiman saatavuutta ei ole nostettu sellaiseen rooliin, että se olisi vaikuttanut taloudellisiin kohdennuksiin.

Tavoitteet huomioiden T&K-rahoituslisäysten kohdennukset näyttävät loogisilta. Business Finlandin rahoitusvaltuuden korottaminen suhteellisesti muita kohteita enemmän tukee todennäköisesti parhaiten

juuri lyhyen aikavälin tuottavuuskehitystä. Korkeakouluille kohdennetulla lisärahoituksella pyritään tukemaan myös pidemmän aikavälin kehitystä, mutta tähän kokonaisuuteen tulee samalla vaikuttamaan negatiivisesti korkeakoulutuksen kehysrahoitukseen kohdennettu leikkaus. Karkealla tasolla arvioiden T&K-toiminnan osalta leikkaukset ja lisäykset kumoavat toisensa, joten korkeakoulujen T&K-työn rahoituksen voi arvioida jatkuvan aiemmalla kasvu-uralla, ensisijaisesti ulkoiseen kilpailtuun rahoitukseen perustuen.

Korkeakoulujen näkökulmasta suunnitelmassa esitetyt rahoitusleikkaukset (52,7 + 65 M€) aiheuttavat selkeitä epäjatkuvuuskohtia koulutustehtävään. Tilanteessa, jossa aiempaa suurempi osuus toisen asteen suorittaneista opiskelijoista pyritään saamaan suorittamaan korkeakoulututkinto, tarve opetuksen ja opetuksen tuen rahoitukseen per opiskelija on pikemminkin kasvava kuin laskeva. Rahoitusleikkaukset synnyttävät riskin, että tutkinnon suorittaneiden määrä ei tule kasvamaan toivotulla tavalla ja että vähenevä opetus ja opetuksen tuki tulevat vaikuttamaan valmistuneiden osaamisprofiiliin. Kun useissa selvityksissä on nostettu esille korkeakoulutetun työvoiman tarve korkeamman taloudellisen lisäarvon työtehtävissä, on riskinä, että Suomessa ei kyetä hyödyntämään täysimääräisesti T&K-työhön suunnattuja lisäinvestointeja osaavan työvoiman puuttuessa.

Korkeakoulujen aloituspaikkamäärään lisäämiseen kohdennettava 3,8 M€ pysyvä vuosittainen lisäys on sinänsä positiivinen elementti, mutta sen käyttöön ja kohdentamiseen liittyy haasteita. Julkisen talouden suunnitelmassa ei erikseen mainita rahoituksen kohdennustavoitteita, mutta riskinä on, että sitä kohdennetaan aloille, joiden hakijaluvut ja valmistumisprosentti eivät ole korkeat. Tällöin käytännössä rahoitetaan opiskelijamäärän eikä alan asiantuntijoiden määrän lisäämistä. Talouskasvua parhaiten tukevan hyödyn rahoituksesta saa, jos se kohdennetaan aloituspaikkoihin hakukohteissa, joihin on paljon hakijoita, korkea valmistumisprosentti ja valmistuneilla erinomainen työllistyminen.

Kommentit muihin kehysriihessä esitettyihin päätöksiin

Kehysriihen viestinnässä esitettiin myös uutta 100 miljoonan euron pakettia lisäaloituspaikkoihin. Ehdotus on sinänsä kannatettava, mutta samalla on varmistettava, että se ei tule olemaan resurssien siirto nykyisiltä opiskelijoilta ko. lisäaloituspaikkoihin valituille opiskelijoille. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kyseinen summa tulee löytää korkeakoulujen nykyisen rahoituskehyksen ulkopuolelta, koska muuten se näyttäytyy lisäleikkauksena korkeakoulujen koulutustehtävään. Lisäksi kyseisessä summassa on huomioitava edellisessä kappaleessa mainittu kohdistus, eli mahdolliset lisäaloituspaikat tulisi aina suunnata hakukohteisiin, joihin on paljon hakijoita, korkea valmistumisaste ja erinomainen työllistyminen.
Lisäaloituspaikkarahoituksia on käytetty nykyisen tuloksellisuuteen perustuvan rahoitusjärjestelmän aikana useita kertoja. On epäselvää,

missä määrin ne ovat realisoituneet lisäykseksi valmistuneiden määrässä, ja olisiko rahoituksen kohdentaminen esimerkiksi läpäisyn parantamiseen matalan läpäisyasteen koulutuksissa, kuten tekniikan aloilla, tuottanut paremmat tulokset tutkintotuoton noston kannalta. Voisi olla perusteltua tutkia, mitkä ovat olleet lisäaloituspaikkarahoitusten konkreettiset vaikutukset ja pohtia, onko se vai läpäisyn parantaminen matalan läpäisyasteen koulutuksissa toimivampi työkalu tavoitteen saavuttamiseksi.

Kehysriihessä esitettiin uutena rahoituselementtinä 30 opintopisteen opintoseteliä jatkuvan oppimisen opintoihin hakijoille, jotka ovat jääneet korkeakoulupaikan ulkopuolelle. Tämä toimisi hyvänä työkaluna ns. polkuopintojen suorittamiseen ja mahdollistaisi opiskelemaan valittuja heikommin toisella asteella menestyneiden hakijoiden pääsyn korkeakoulujen tutkinto-opiskelijoiksi omien osaamisnäyttöjensä perusteella. Ehdotus vahvistaisi polkuopintojen suorittajien taloudellista asemaa.

Korkeakoulututkinnon suorittaminen avoimen opintojen kautta on mielenkiintoinen idea, jota on selvitetty aiemminkin. Sen toteutuksen keskeinen haaste on korkeakoulujen kyky tarjota tutkintoihin kuuluvia vaativampia opintoja avoimen korkeakoulun opiskelijoille, mikä todennäköisesti rajoittaisi tämän mahdollisuuden toteutumista. Ehdotus on kiinnostava etenkin useampien saman tason tutkintojen suorittamisessa, jolloin perustutkinnon paikoista olisi mahdollista kohdentaa nykyistä suurempi määrä ensimmäistä tutkintoaan suorittaville.

Toimenpiteet ulkomaisten opiskelijoiden toimeentulohaasteiden ratkaisemiseksi ja harhaanjohtavan markkinoinnin kitkemiseksi ovat erittäin kannatettavia. Samalla tulee varmistaa, että korkeakouluilla on jatkossakin kansainvälisesti kilpailukykyinen mahdollisuus rekrytoida lukuvuosimaksuvelvollisia opiskelijoita, jotka jäävät Suomeen valmistumisensa jälkeen, jotta pystymme tulevaisuudessa vähentämään heikkenevästä huoltosuhteesta syntyviä kansallisia ongelmia. Tähän kokonaisuuteen kuuluu oleellisesti mukaan myös toinen kannatettava kohta, eli ulkomaalaisten opiskelijoiden Suomen kotimaisten kielten taitotason vahvistaminen. Pääosassa ammattikorkeakouluja onkin jo otettu käyttöön apurahajärjestelmä, joka palkitsee juuri kielitaidon kehittymisestä, koska nopean etenemisen insentiivit ovat lukuvuosimaksuvelvollisilla opiskelijoilla jo valmiiksi korkeat.

Kehysriihessä esitettiin myös toiselta asteelta korkeakouluopintoihin siirtymisen helpottamista. Huomioiden, että ylioppilaista merkittävä enemmistö siirtyy jo nyt kohtuullisen nopeasti korkeakouluopintoihin, tarkoittaisi tämä käytännössä keskittymistä ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittaneiden etenemiseen. Ehdotus on erittäin kannatettava, koska ilman ammatillisen toisen asteen tutkinnonsuorittaneiden merkittävästi laajempaa siirtymistä korkeakouluopintoihin, emme tule pääsemään tavoitellulle tasolle korkeakoulututkinnon suorittaneiden määrässä. On hyvä myös huomata, että ammatillisen toisen asteen

tutkinto tuottaa hyvin erilaisen osaamisprofiilin kuin ylioppilastutkinto, joten ammatillisen tutkinnon suorittaneiden osuuden merkittävä lisääntyminen lisää myös korkeakouluille paineita kehittää opetuksen sisältöjä, mikä aiheuttaa merkittäviä lisäkustannuksia.

Turun ammattikorkeakoulu Oy

Vesa Taatila
Rehtori-toimitusjohtaja

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

VESA PEKKA TAATILA

Bank ID: _c1e9d1711f6ac9ab3a07656cdfbf146fe00d3054
2025-05-05T08:18:44.471Z

Document fingerprint
23b25366-71ef-4d4d-91f4-3510dbfcb975
431c5bfc-d927-44e0-a594-7438fe772033 - mf7jHrg9FPa+D2XkCmZm4w==